

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

577

שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • כי תבוא תשפ"ב

אדם שהוא בשלמות משפיע גם על אחרים

והנה כל אדם הוא משפיע ומושפע: הוא גם מושפע מן הסביבה וגם משפיע בהנהגתו על הסביבה, וכל אחד מה שהוא יותר בשלמות הוא גם משפיע בזה על אחרים. והאיך מגיעים לשלמות? עם ספרי המוסר! כגון חובות הלבבות, שמבאר את חיובי הלב, מה הלב צריך להיות.

לדון כל אדם לכף זכות

ונוכח דבר אחד שהוא מחיובי הלב, לדון לכף זכות, ובגמרא בשבת דף קכ"ז מובא מעשה באדם אחד שעבד כפועל אצל בעל הבית במשך שלוש שנים, וכשהגיע זמנו לשוב לביתו, ביקש מבעל הבית שייתן לו שכרו, כדי שיוכל לזון את אשתו ובניו, ואמר לו בעל הבית כי אין לו כסף לשלם, וביקש הפועל שישלם לו בדברים אחרים כגון פירות או קרקע או בהמה, ואמר לו בעל הבית שגם זה אין לו.

והוא ראה שיש לבעל הבית את כל הדברים שביקש, ואף על פי כן דן אותו לכף זכות שיש סיבה שאינו יכול לתת, ולמרות שזה היה נראה הנהגה שלא בצדק, שהוא ממש עושה לו עוולה גדולה, דן אותו לכף זכות על כל דבר דבר, שיכול להיות שיש סיבה רחוקה שאינו יכול לתת לו.

ומובא בגמרא שם שבסוף נתברר שזה באמת היה נכון, והסיבות שחשב לזכותו באמת היו נכונות, וכששמע בעל הבית שהוא דן אותו לכף זכות, אמר לו: ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידן אותך לזכות!

והגמרא מביאה את זה מפני שאכן כך ההנהגה מן השמים, שמי שדן את חברו לכף זכות, אפילו בלב, רק בלב! מן השמים דנים אותו לכף זכות מידה כנגד מידה, וזהו אחד מ'חובות הלבבות' שהוא גם זכות ליום הדין.

אהבת הבריות מביא לכל התורה

בעמדנו לפני יום הדין, צריכים זכויות כדי לזכות בדין, ויש זכות של אהבת הבריות, שזה דבר כללי ועיקרי, כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי נדרים ט, ד) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה.

ויש לפרש 'כלל גדול בתורה', שכל מה שהתורה מחייבת, כדי שזה יהיה בשלמות, צריכים אהבת הבריות, ואם יש 'ואהבת לרעך כמוך', כמו שכתב במסילת ישרים פרק י"א כמוך ממש, זה סגולה להצלחה ומביא לשלמות בכל ענייני התורה, אבל אם חסר לאדם באהבת הבריות, חסר בשלמות כל התורה והמצוות שהוא עושה.

ובשערי קדושה לרבי חיים ויטאל כתב כי בתורה לא נאמרו הרבה מצוות על מידות, ורק על מלך כתוב שלא יהיה בעל גאוה (דברים יז, כ) לבלתי רום לבבו מאחיו, אבל על כעס ועוד הרבה מידות לא כתוב בתורה מפורש, וכן על ענוה, כתוב רק שמשנה רבינו היה העניו מכל האדם, אבל לא כתוב מצוה על ענוה, והטעם לכך ביאר רבי חיים ויטאל כי המידות הם היסוד וההקדמה לכל התורה כולה, והם יסוד הנפש ומהותו של האדם.

לא לפרסם את מעשיו הטובים

ועוד דבר חשוב לדעת, שאדם צריך להיזהר שלא לפרסם את מעשיו הטובים, כמו שכתוב (משלי יא, ב) ואת צנועים חכמה, ואמרו בגמרא (סנהדרין יד, א) הוי קבל וקיים, היינו שכדאי לאדם להיות נסתר, באפילה, שלא יכירו אותו ולא יידעו ממעשיו, ועל ידי זה הוא יהיה קיים, לכן צריך להסתיר את המעשים הטובים.

וכן כתב רבינו יונה בשערי תשובה (א, כד) במעלת ההכנעה "יכנע ויעבוד בהצנע, ולא יחמוד כבוד על מעשיו הנכבדים, ולא יבקש תפארת אדם על פעליו המפוארים, ויסתיר מדעתם כפי היכולת", והיינו שצריך להסתיר את המעשים הטובים, כמה שאפשר, וזו זכות גדולה מאד.

ימי הסליחות / משיחות רבינו שליט"א

אלו היו דורות ראשונים, אבל אחר כך היה ירידת הדורות, והוצרכו להוסיף מנהגים, כיון שמתרחקים, וצריכים יותר לעורר את ההרגשים, הרגשים שהם באמת נכונים, ואינם הרגשים של דמיונות אלא של בהירות! בהירות ידיעת האמת, שהאמת ברורה כמו שרואים בחוש וזה מביא גם להרגשת הלב, אך מפני ירידת הדורות באמונה נחלשו ההרגשים, ולכן צריכים את הסליחות וכל הפיוטים לעורר ולהזכיר.

שהסליחות ישפיעו על ההנהגה!

הבעל הטורים כתב על הפסוק (דברים ל, ו) ומל השם אלוקיך את לבבך ואת לבבך זרעך לאהבה וגו', את לבבך ואת לבב ראשי תיבות אלול, לכך נהגו להשכים ולהתפלל סליחות מראש חודש אלול ואילך, ע"כ. והיינו שחודש אלול הוא זמן המסוגל לזכות לאהבת השם ומילת הלב, וזו זכות גדולה מאד, ולכן אומרים סליחות, שעל ידי הסליחות והתפילה זוכים למעלה של הסרת ערלת הלב, והזמן לזה הוא חודש אלול.

ועוד כתב הבעל הטורים "וכן לולא האמנתי לראות בטוב השם (תהלים כז, יג) לולא אותיות אלול, שמאלול ואילך חרדתי נגד השם", היינו שמצד אחד זה זמן של זכות גדולה מאד שאפשר לזכות בו למילת הלב, וזו סיבה לשמחה, אך מצד שני זהו זמן של חרדה.

ואמנם, אין זה פשוט כל כך לזכות למילת הלב על ידי הסליחות, שהרי אנו כולנו אומרים סליחות, ואף על פי כן, וכי מיד לאחר הסליחות כבר זוכים למילת הלב, הלא אין אנו רואים זאת, ואומרים סליחות ולא רואים את השינוי, לא מרגישים את ההשתנות, ולא מרגישים שמקבלים איזה מעלות נוספות אחרי הסליחות.

וזה מפני שלא די באמירת הסליחות לבד, ותלוי גם כיצד אומרים את הסליחות ומה עושים לאחר הסליחות, מה עושים אחר כך במשך כל היום, וכדי שבאמת יהיה שינוי על ידי הסליחות צריכים חרדה, שתהיה חרדה

הסליחות והפיוטים לעורר ההרגשים

אנו מתחילים לומר סליחות כבר באלול, לפני ראש השנה, והספרדים מתחילים כבר מראש חודש אלול, וגם אנו כבר מתחילת החודש תוקעים בשופר ואומרים לדוד השם אורי.

וכל המנהגים האלו הם מנהגים שלא היו בזמן הגמרא, והתחילו רק מאוחר יותר, כגון פיוטי הסליחות, שהם רק מזמן הראשונים, וחלקם מתקופת הגאונים, כגון 'מלאכי רחמים', וישראל נושעי שהוא מרבינו שפטיה, אבל בזמן הגמרא לא אמרו סליחות.

והענין בזה, כי בזמן הגמרא היו מחוזקים גם בלי הסליחות, ורק מאוחר יותר הייתה ירידת הדורות באמונה ובהרגשת אימת הדין, והוצרכו להוסיף את כל המנהגים כדי לעורר לחיזוק ולתשובה.

ורואים את זה גם בתפילות הימים הנוראים, בראש השנה ויום כיפור, שאנו אומרים הרבה פיוטים, וכל היום נמצאים בבית הכנסת ומתפללים, ובזמן הגמרא זה לא היה כך, ורק היו מתפללים תפילת שמונה עשרה, בלי תוספת פיוטים, ורוב הפיוטים שיש במחזור הם מזמן הראשונים, ומעט פיוטים מזמן הגאונים.

ומצינו בגמרא (יומא עז, ב) שביום כיפור היו הולכים להקביל פני רבו, והיו לומדים, ולא עסקו בתפילה כל היום, כי הם היו במדרגה שהרגישו את היום כיפור גם בלי שום פיוטים ובלי שום חזנים שיעשו התעוררות, הם הרגישו את היום כיפור, כי יום כיפור זה יום כיפור!

ויתירה מכך מובא בגמרא בסוף תענית שגם היו עושים שידוכים ביום כיפור, ולא היה בזה סתירה, יום כיפור עם אימת הדין ושידוכים! כי הם היו יותר קרובים לאמת, קרובים להר סיני, והיו במדרגה של קרבת אלוקים ששייך גם לעשות שידוכים ביום כיפור וזה לא מפריע כלל, ואדרבה, מתוך ההתרוממות וכל הרגשת היום כיפור, שהשטן אינו שולט וכל המחשבות מלאות קדושה, על ידי זה השידוכים יותר טובים.

ואימת הדין מהמציב שנמצאים, ואז על ידי זה עם הסליחות והתפילה ביחד זוכים למל השם אלוקיך את לבבך, עם החרדה.

לך השם הצדקה ולנו בושת הפנים

בהקדמה לספר מנוחה וקדושה מובא על המחבר (שהיה מתלמידי הגר"ח מוואלוז'ין) "פעם אחת בימי הסליחות כשהגיע לבית הכנסת התחיל הציבור לומר 'לך השם הצדקה ולנו בושת הפנים' ותקפתו בושח כל כך עד שלא יכול בשום אופן להרים ראשו איזה רגעים וזרם של דמעות ניגרו מעיניו, בגדר כמו שאמר עזרא בושתי וגם נכלמתי להרים פני. וכל ימיו של אותו צדיק היה מתפלל שיזכה עוד לרגעים קדושים כאלו בחייו", ע"כ.

והיינו שהוא נהנה מהמדרגה הזו שהרגיש את הבושה והאמת עם בהירות האמונה כל כך עד שהתחיל לבכות, שזו כבר אמונה חושית, אבל רק פעם אחת זה היה, והוא רצה עוד פעמים ליכות לזה ולא הצליח.

ומצינו בגמרא (ברכות כח, ב) שתלמידי רבי יוחנן בן זכאי ביקשו ממנו לפני פטירתו שיברך אותם, ואמר להם יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, והם התפללו ושאלו, רבינו, עד כאן ולא יותר? הרי הפחד מהגיהנום גדול יותר ממורא בשר ודם, ומדוע אמר רק כמורא בשר ודם ולא יותר? והשיב להם רבי יוחנן: הלוואי! תדעו שהרי אדם עובר עבירה בסתר ואומר שלא יראני האדם. ולכאורה זה מאד לא מובן, וכי לתלמידו הגדולים של רבי יוחנן היה חסר יראת שמים, עד כדי כך שאמר להם 'הלוואי' כאילו זה דבר רחוק שיגיעו למדרגה זו?

וצריכים לפרש כי יראת העונש הפשוטה בודאי היה להם, אבל רבי יוחנן בא לברכם על מדרגה יותר גבוהה, שתהיה להם גם מדרגת הבושה ויראת

הרוממות מהקב"ה, וזה מובן מהמשך הדברים שאמר להם "תדעו כשאדם עובר עבירה ואומר שלא יראני אדם", והרי אדם שעובר עבירה בסתר, זה לא מפני שהוא מפחד שיענישו אותו, אלא מחמת הבושה, שהוא רוצה להיות מכובד בעיני הבריות ואינו רוצה ביזיונות, ומתבייש לעשות דבר שיגרום שיזלזלו בו, וטבע הבושה מבני אדם מונע אותו מלעבור עבירות.

ועל זה ברכם רבי יוחנן שתהיה להם בושה כזו גם מפני הקב"ה, שזה כבר דרגה גבוהה של הרגשת האמונה, יותר מיראת העונש.

ובשערי תשובה (א, כא) כתב בענין מדרגת הבושה כי "החוטא ייבוש מאד לעבור עבירות לפני בני אדם, ויכלם אם ירגישו ויכירו בעבירותיו, ואיך לא ייבוש מן הבורא יתברך? ואין זה כי אם לפי היות השם יתברך רחוק מכליותיו, על כן ייבוש מן הנבראים ולא ייבוש מן הבורא יתברך". והיינו כי באמת כל אחד מטבעו היה צריך להתבייש בעבירותיו, אלא שאדם חי עם החושים שלו בלי הבנה, ואינו מרגיש שהוא צריך להתבייש.

וכתב בשערי תשובה שם "וישיג אדם מדרגת הבושה בהתבודד לחשוב בגדולת השם, וכמה רבה רעת הממרה את פיו, ובזכרו תמיד כי השם רואה מעשיו ובוחן כליותיו וצופה מחשבותיו". וכן הביא בשולחן ערוך אורח חיים סימן א' מהרמב"ם במורה נבוכים, שעל ידי שוית השם לנגדי תמיד "יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השם יתברך **ובושתו** ממנו תמיד".

ואמנם זוהי מדרגה גבוהה מאד, והעבודה בזה היא לא עבודת כפיים אלא עבודת הלב, ויש הרבה דרגות שאפשר להגיע בזה.

משא רבינו שליט"א בכינוס מועצת גדולי התורה השבוע במעונו

זכינו לדבר מציון ושמחה גדולה, שיש אחדות, 'דגל התורה' ו'אגודת ישראל' הולכים ביחד, ברשימה אחת, וזה דבר גדול מאד וזכות גדולה מאד, האחדות.

נציגי הציבור, חברי הכנסת, וחברי העירייה ברשויות המקומיות, הרי הם עוסקים בקידוש שם שמים, בצרכי הדת, אבל חשוב מאד שישאלו קודם, לשאול ולהתייעץ קודם על כל פעילות שהולכים לעשות, כמו שנאמר (משלי יא, יד) ותשועה ברוב יועץ. זה דבר חשוב מאד לנציגי הציבור. הנציגים יש להם הרבה זכויות, אבל בשביל הזכויות צריכים גם כן זכויות, מעשים עם זכויות, להתייעץ על כל דבר ביישוב הדעת.

ועוד דבר חשוב, להיזהר מפרסום, ולא לפרסם את מה שעושים, כי הפרסום מזיק, וכבר אמרו (ב"מ מב, א) שאין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, ואמרו (סנהדרין יד, א) הוי קבל וקיים, וזה דבר ידוע שהפרסום מזיק. לכן חשוב מאד לכל הנציגים, כל העוסקים בענייני הציבור, לא לדבר ולא לפרסם שום דבר, והצניעות היא גם מעלה בפני עצמה, כמו שכתב רש"י (שמות לד, ג) שאין לך יפה מן הצניעות, אבל זה גם סגולה להצלחה.

וזכינו באמת לסייעתא דשמיא, שהנציגים שלנו בכנסת ובכל הרשויות, יש להם סייעתא דשמיא בפעילות הציבורית, וברוך השם זוכים לזה, עם זכויות שיש להם.

ועכשיו הרי עוד מעט יש בחירות, ובבחירות תלוי מה הממשלה החדשה שתהיה, ובממשלה האחרונה היה מטרתם לגזור הרבה גזירות להעביר על דת רח"ל, בגשמיות וברוחניות, וברוך השם הם לא הצליחו אבל זו הייתה המטרה, והיה נס והשגחה פרטית שהם לא הצליחו עם הגזירות שלהם, ולזה גם כן צריכים זכויות.

לכן חשוב מאד שבבחירות יצביעו מה שיותר מצביעים לג', כל אחד ואחד בעצמו, וגם להשפיע על אחרים, זה זכות גדולה מאד, וזה ממש קידוש שם שמים, מי שמצביע מכריז השם הוא האלוקים! זוהי ההכרזה של מי שמצביע, 'הדות התורה והשבת' זה על פי התורה, על פי דרך התורה, בדרכה של תורה.

ובאמת זהו גם כן דבר חשוב, שהציבור צריכים לדעת את זה, שבדרכה של תורה אשריך בעולם הזה, ואין אושר יותר גדול מזה, ואף שיש רק פת במלח ומים במשורה, זה לא מפריע, וזה לכתחילה, במיעוט תענוג, העיקר שהולכים בדרכה של תורה ואז אשריך בעולם הזה.

והמטרה שלנו בג' היא שכל עם ישראל יהיו עם 'אשריך בעולם הזה', ובפרט פה בארץ, אנו עוסקים פה בארץ, שכל אחד יהיה עם אשריך בעולם הזה! ולכן זה קידוש שם שמים להצביע, ומי שנמנע מלהצביע מחמת איזה חשבונות הוא ממש נמנע מקידוש השם, וזה דבר חמור מאד.

ויש עוד דבר חשוב מאד, שלא לדבר דברי ביקורת על אחרים, כי אין בזה שום תועלת, וגם מצד הזכויות, לדבר ביקורת זה לא זכות, וזה דבר שמזיק! לא מדברים ביקורת על אחרים, כי הם כולם שוגגים ואנוסים, ואנו רק אומרים מה המטרה שלנו, והמטרה שלנו היא שיהיה לכל הציבור 'אשריך בעולם הזה', ומסבירים את זה עם הסברה, אבל לא לדבר ביקורת על אחרים, ואם מדברים ביקורת אין סייעתא דשמיא.

הכלל הוא שצריכים זכויות, והכל תלוי בזכויות, בשביל סייעתא דשמיא צריכים זכויות, והזכויות תלויות בהנהגה של כל אחד ואחד, זכויות של מידות טובות, תורה, ויראת שמים, ועתה בעמדנו בחודש אלול הרי יש אימת הדין, וכל ה'שערי תשובה' של רבינו יונה, אלו הם הזכויות הגדולות ביותר, ובעזרת השם נזכה כולנו לסייעתא דשמיא לקדש שם שמים, ויהיה כתיבה וחתומה טובה לנו ולכל עם ישראל!

לעילוי נשמת
חיה בת זלמן ע"ה
נלב"ע כ"ז אלול - תנצב"ה

לעילוי נשמת
ישראל אליעזר דוב בן צבי ז"ל
נלב"ע כ"א אלול - תנצב"ה

לעילוי נשמת
רבי ישעיה ב"ר משה זצ"ל
נלב"ע ט"ו אלול - תנצב"ה